

Biyogözetim: İç Mekânlarımızın Yumuşak Hapishanesinden Çıkmak¹

Paul B. Preciado

Çeviri: Başak Gümüş

Salgınlar, istisnai bir durum çağrısında bulunarak, aşırı önlemlerin tavizsiz dayatılmasıyla, beden tekniklerinin ve güç teknolojilerinin büyük ölçekli yeniden yapılandırılma fırsatı olan büyük toplumsal yenilikler için laboratuvarlardır. Foucault, cüzzam yönetiminden veba yönetimine geçişi, iktidarın mekânsallaşmasının disiplin tekniklerinin modernitede kullanıldığı bir süreç olarak analiz etti.

Eğer cüzzam, cüzzamlıyı dışlayan, böylelikle de ölüm olmasa bile onu kınayan, toplum dışındaki yaşama sürükleyen, katı nekropolit önlemlerle tedavi edilmişse, veba salgınına tepki, disiplin yönetimini ve “özel katılım” biçimlerini icat etmişti: Şehrin katı bir biçimde bölümlere ayrılması ve her evde bir bedenin hapsedilmesi. Ülkelerin Covid-19'un yayılmasıyla başa çıkmak için benimsedikleri farklı stratejiler, tamamen farklı iki tür biyopolitik teknoloji göstermektedir. Esas olarak İtalya, İspanya ve Fransa'da faaliyet gösteren stratejilerden ilki, pek çok açıdan vebaya karşı kullanılanlardan çok farklı olmayan katı disiplin tedbirleri uygulamaktadır. Bu, tüm nüfusun ev hapsidir. Covid-19'un yönetimine yönelik Fransız politikalarının o zamandan beri çok fazla değişmediğini anlamak için Michel Foucault'nun *Hapishanenin Doğuşu* kitabında yer alan Avrupa'da vebanın yönetimi hakkındaki bölümün yeniden okunması yararlıdır. Burada işleyen mantık, mimari sınırın mantığı ve klasik hastane eklentilerinde enfeksiyon vakalarının tedavisidir. Bu teknik henüz tam olarak etki göstermemiştir. İkinci strateji, Güney Kore, Tayvan, Hong Kong, Japonya ve diğerleri tarafından uygulanan "farmakopornografik" teknikler. "Farmakopornografik" kelimesini modern mimari disiplin ve kontrol teknikler yoluyla bedenlerin düzenlenmesinden ve çağdaş öznelliği ifadeye atıfta bulunan biyomoleküler teknolojiler ve dijital gözetimi işaret etmek için kullanıyorum. Bu tekniklerle aslanan, testlerin çoğaltılması ve hastaların mobil bilgisayar cihazları aracılığıyla sürekli dijital izlenmesi yoluyla viral yükümlülüğün bireysel olarak saptanmasıdır. Cep telefonları ve kredi kartları, potansiyel olarak virüsü taşıyan vücudun bireysel hareketlerinin izlenmesine izin veren gözetim araçları haline gelmektedir. Biyometrik bileziklere ihtiyacımız yok: Cep telefonu en iyi bilezik hâline geldi, hiç kimse uyku için bile ondan ayrılmıyor. Bir GPS uygulaması her şüpheli bedenin hareketlerini polise bildirir. Bireysel vücut sıcaklığı ve hareketi mobil teknolojiler tarafından izlenir ve siber-otoriter bir devletin dijital gözüyle gerçek zamanlı olarak gözlemlenir. Burada, halk bir siber kullanıcı topluluğudur ve egemenlik her şeyden önce dijital şeffaflık ve büyük veri yönetimi ile tanımlanmaktadır. Ancak bu politik bağımsızlık teknikleri

¹ **Orijinal Kaynak:** Preciado, Paul B. (2020, Avril 12). “Biosurveillance: sortir de la prison molle de nos intérieurs” *Mediapart*, **Link:** <https://www.mediapart.fr/journal/international/120420/biosurveillance-sortir-de-la-prison-molle-de-nos-interieurs>

Atıf Şekli: Preciado, Paul B. (2020, Ağustos 26). “Biyogözetim: İç Mekânlarımızın Yumuşak Hapishanesinden Çıkmak”, Çev. Başak Gümüş, *sosyalbilimler.org*, **Link:** <https://sosyalbilimler.org/biyogozetim-hapishane>

yeni değildir ve daha önce iddia edilene göre yalnızca teröristlerin aranması ve yakalanması için kullanılmamıştır: 2010'ların başından beri Tayvan, AIDS ve fuhuşun internette yayılmasını "önlemek" amacıyla cinsel karşılaşma uygulamalarındaki tüm cep telefonu bağlantılarına erişimi yasallaştırmıştır. Covid-19, bu devlet biyo-gözetim ve dijital kontrol uygulamalarını standart hale getirip ve belirli bir bağışıklık duygusunu korumak için "gerekli" hâle getirerek meşrulaştırmış ve genişletmiştir. Bununla birlikte, aşırı dijital gözetim önlemleri uygulayan aynı devletler henüz vahşi hayvan ticaretini ve tüketimini, kuşların ve memelilerin endüstriyel üretimini veya CO₂ emisyonlarındaki artışı yasaklamayı düşünmemektedir. Artan şey sosyal bedenin dokunulmazlığı değil, vatandaşların devletin ve şirketlerin siberetik kontrolüne olan toleransıdır. Covid-19'un bir yaşam ve ölüm yönetimi biçimi olarak siyasi yönetimi yeni bir özneliği özetlemektedir. Kriz sonrası icat edilecek şey, bağışıklık topluluğunun yeni bir ütopyası ve insan vücudunun yeni bir kontrol biçimidir. Covid-19'un yaratmakta olduğu neo-liberal tekno-ataerkil toplumlardaki öznenin derisi ve elleri yoktur, dokunulmazdır. Ne fiziksel olarak bir mal alışverişi yapar ne de para ile öder. Kredi kartı olan dijital bir tüketicidir. Ne dudağı ne de dili vardır. Bire bir konuşmaz, sesli mesaj bırakır. Bir araya gelmez ve kolektifleşmez. Radikal bir biçimde bireyseldir. Yüzü yoktur, maskesi vardır. Facebook, Instagram ve Skype, organik vücudunun var olduğu maskelerdir, tanımlanmamış bir semiyoteknik arabuluculuk serisinin, çok fazla maske olan bir dizi siberetik protezin arkasında: e-posta adresi, Facebook, Instagram ve Skype hesapları. Fiziksel bir etken değil, bir tele-üreticisi, bir kod, bir piksel, bir banka hesabı, isim yazılı bir kapı, Amazon'un siparişlerini gönderebileceği bir adrestir. Virüs ayrıca, farmakopornografik yönetim içindeki sosyal bedenin üretken olmayan, yeni tekno-dijital üretim rejiminde modası geçmiş gibi görünen yeni alanlarının bir haritasını ortaya çıkarmıştır. Bunlar zaten biyopolitik sınırın diğer tarafında bırakılmış ve bugün iki kat daha savunmasız görünen bölgelerdir: tekno-siberetik öznel olarak dönüşüm gösteremeyen yaşlıların yaşadığı yerler, özellikle de kurumsallaşmış huzurevleri denilen ölüm endüstrileri; yine özellikle ölüm endüstrileri tarafından kurumsallaştırılmış engelli konutları denilen yerlerdeki engelli adledilmiş bedenler; suçlu bulunup hapisaneler denen yere ölüm endüstrisi tarafından kapatılmış bedenler; internet baloncuğunun dışındaki bütünüyle paralel evrenler... Hastaneler dâhil hapsedme kurumları artık sosyal düzen ve disiplinin kapsamı olarak değil, değişen bir biyopolitik zincirde kırılğan bağlantılar olarak ortaya çıkmaktadır.

Kendi Evinin Tele-Cumhuriyetine Hoş geldin

Covid-19 krizini karakterize eden farmakopornografik tekniklerdeki temel biyopolitik değişikliklerden biri, toplumun geleneksel çevreleme ve normalleştirme kurumlarının (hastane, fabrika, hapisane, okul) değil, kişisel meskenin, kendi evin olmasıdır. Şimdi ev yeni üretim, tüketim ve politik kontrol merkezi olarak karşımıza çıkıyor. Yani, artık evi sadece veba yönetiminde olduğu gibi bedenin kapanmış olduğu bir yer olarak adlandırmak söz konusu değil. Kişisel ev artık tele tüketim ve tele üretim ekonomisinin merkezi haline gelmektedir. Evler, şimdi bir siber gözetim alanında bir nokta, Google haritasında tanımlanabilir bir yer, bir drone tarafından tanınan bir görüntü. Birkaç yıl önce Chicago'da Playboy dergisinin kurucusu Hugh Hefner'in yaşadığı gotik malikâne Playboy Mansion ile ilgilenmiş olmam [*Playboyet l'invention de la sexualité multimédia* - Playboy ve Multimedya Cinselliğinin İcadı] kitabında

burası Soğuk Savaş'ın ortasında beden ve cinselliğin farmakopornografik kontrolü için yeni cihazların icat edildiği bir laboratuvar olarak hâlihazırda çalışan bir yer olduğu içindi. Bu laboratuvarlar, Batı'da yirminci yüzyılın sonlarından itibaren yayıldılar ve şimdiyse Covid-19 krizi ile tüm dünya nüfusuna yayılmış durumda. Playboy ile ilgili araştırmamı yaptığımda, dünyanın en zengin adamlarından Hugh Hefner'in evinden hiç çıkmadan sadece pijama, bornoz ve terlik giymesi, Coca Cola içmesi ve Butterfinger marka çikolatalar yiyerek yaklaşık kırk yıl geçirmiş olmasına çok şaşırmıştım. Hefner, malikânesini ve hatta yatağını terk etmeden ABD'deki en büyük dergiyi yönetti ve üretti. Video kamera, telefon hattı, radyo ve müzik kanalına bağlı olan Hefner'in yatağı gerçek bir multimedya üretim platformuydu. Hefner'ın biyografisini kaleme alan Stephen Watts, Hefner'ı "kendi cenneti için gönüllü bir münzevi" olarak adlandırdı.

Her türlü görsel-işitsel arşivleme cihazının hayranı olan Hefner, bir cep telefonu, Facebook veya WhatsApp olmadan çok önce, canlı röportajlardan derginin yayınlanmasına yönelik talimatlara kadar günde yirmiden fazla ses ve video kaseti gönderdi. Kalın ahşap paneller ve perdelerle kaplı ancak binlerce kabloya nüfuz eden ve daha sonra en yüksek telekomünikasyon olarak algılanan (ve bugün bize tam olarak arkaik görünecek) teknolojilerle dolu olan malikâne, hem tamamen opak hem de tamamen şeffaftı. Hefner, bir düzine Playmat'in yaşadığı malikâneye bir CCTV kamera (kapalı devre bir kamera sistemi) taktırmış ve kontrol merkezinden tüm odalara gerçek zamanlı olarak erişebiliyordu. Güvenlik kameraları tarafından çekilen materyaller de derginin sayfalarında yayınlandı. Playboy tarafından yönetilen sessiz biyopolitik devrim, kitle kültüründeki heteroseksüel pornografinin dönüştürülmesinin ötesinde, 19. yüzyıl sanayi toplumunu kuran bölünmenin sorgulanması anlamına da geliyordu; üretim ve yeniden üretim alanlarının ayrılması, fabrika ve ev arasındaki fark ve onunla birlikte erillik ve dişilik arasındaki ataerkillik ayrımı: Playboy, bu farka yeni bir yaşam alanı yaratılmasını önererek yaklaştı: Yeni semiyoteknik üreticinin işe gitmesi ya da sevişmesi için çıkmaya ihtiyaç duymadığı yeni iletişim teknolojilerine tamamen bağlı olan – penthouse (çatı katı), dahası ayırt edilemez hâle gelen faaliyetler bunlar. Onun yuvarlak yatağı hem çalışma masası, yönetim ofisi, bir fotoğraf sahnesi ve cinsel buluşmalar için bir yer, hem de ünlü şov "Playboy After Dark"ın filme çekildiği bir televizyon stüdyosuydu. Playboy, tele-çalışma ve somut olmayan ürünler hakkındaki çağdaş söylemlerin Covid-19 krizinin yönetiminin ulusal bir göreve dönüşeceğini öngörmüştü. Hefner bu yeni toplumsal üreticiye "yatay işçi" adını verdi. Playboy'un harekete geçirdiği sosyal yenilik vektörü, iş ve boş zaman, üretim ve cinsellik arasındaki mesafenin aşınmasını (daha sonra imhasını) savunuyor. Dergiler ve televizyonlar tarafından sürekli olarak filme alınan playboy hayatı, playboy evinden ya da yatağından hiç ayrılmaya bile tamamen halka açıktı. Bu anlamda, Playboy, erkek ve dişi küreler arasındaki farkı aşarak, yeni multimedya operatörünü o zaman için bir oksimoron gibi görünen "bir ev erkeği" haline getirdi. Hefner'ın biyografisi bize bu üretken izolasyonunun kimyasal desteğe ihtiyacı olduğunu hatırlatıyor: Hefner, yorgunluğu ve uykuyu ortadan kaldıran bir amfetamin olan Dexedrine tüketicisiydi.

Yani, paradoksal olarak, yataktan çıkmayan adam çok uyumuyordu. Yeni bir multimedya operasyon merkezi olarak yatak, farmakopornografik bir hücreydi: üretimi yüksek seviyede tutmak sadece doğum kontrol hapı ve kimyasal takviyelerle mümkündü; ve playboy için tek gerçek gıda haline

gelen semiyotik kodların sürekli akışını sağlamak ise yüksek hızlı bağlantı sayesinde işleyebilirdi.

Bütün bunlar şimdi size tanıdık geliyor mu? Tüm bunlar eve sınırlandırılmış yaşamlarınıza tuhaf bir biçimde benzemiyor mu? Şimdi Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un sloganlarını düşünelim: Savaştaız, evlerinizden ayrılmayın ve uzaktan çalışın. Covid-19 krizi sırasında dayatılan, bulaşıcılığı önlemenin biyopolitik önlemleri her birimizi bir nevi Playboy gibi yatay birer işçi haline getirdi. Bugün her birimizin evi, 1968'de Hefner'ın döner yatağından on bin kat daha teknik. Telefon ve uzaktan kumanda cihazları artık elinizin altında.

Michel Foucault, *Hapishanenin Doğuşu* adlı kitabında, tek kişinin hapsedildiği dini hücreleri, 18. yüzyıl öncesinde egemen olan ve kanlı denetim tekniklerinden tüm nüfusun yeni yönetim teknikleri olarak hapsetme disiplin cihazlarına geçişi modellemeye hizmet eden otantik vektörler olarak analiz etti.

Disiplin mimarileri, içlerinde modern bireyin imal edildiği manastır hücrelerinin laikleştirilmiş versiyonlarıydı, tıpkı bir bedene kapalı bir ruh gibi, devletin talimatlarını okuyabilen bir okuyucu ruhu gibi. Yazar Tom Wolfe Hefner'ı ziyaret ettiğinde, onun enginar kalbi kadar yumuşak bir hapishanede yaşadığını yazmıştı. Playboy Malikânesi ve Hefner'ın popüler tüketim nesnelere dönüşen döner yatağının, Soğuk Savaş sırasında protezli, ultra bağlantılı yeni farmakopornografik üretim ve tüketim biçimlerinin icat edildiği geçiş alanlar olarak işlev gördüğü söylenebilir. Bu mutasyon, Covid-19 krizinin yönetimi ile yaygınlaştı ve güçlendi: taşınabilir telekomünikasyon makinelerimiz yeni hapishanelerimiz ve kendi iç mekânlarımız geleceğin yumuşak ve ultra bağlantılı hapishanesi haline geldi.

Ya İtaat ya da Mutasyon

Tüm bunlar kötü bir haber veya harika bir fırsat olabilir. Bedenimizin biyo-iktidarın yeni bölgeleri olması ve evlerimiz biyo-iktidarın yeni hücreleri olduğu için, yeni bilişsel kurtuluş ve direniş stratejileri icat etmek, yeni antagonist direniş biçimleri için harekete geçmek her zamankinden daha acil. Hayal edilenin aksine sağlığımız sınırdan ya da ayrılıktan değil, tüm canlılarla birlikte toplumu oluşturan yeni bir anlayıştan, gezegendeki diğer canlılarla yeni bir denge oluşturmakla gelecektir. Gezegendeki tüm bedenlerin parlamentosuna ihtiyacımız var: kimlik ya da milliyet politikaları açısından sınırlanmamış bir parlamento, dünya gezegeninde yaşayan hassas bir parlamento.

Covid-19 olayı ve sonuçları bizi sosyal bağışıklığımızı tanımladığımız şiddetin kesin olarak üstesinden gelmemiz için çağırıyor. Şifa ve iyileşme, sosyalleşmeden el çekmemiz gibi basit bir negatif bağışıklık davranışı, topluluğun bağışıklığa kapanması olamaz. Şifa ve bakım yalnızca politik bir dönüşüm sürecinden sonra gelebilir. Toplum olarak iyileşme, kimlik politikasının ve egemenlik ürettiğimiz sınırın ötesinde, aynı zamanda sibernetik biyo-gözetime indirgenmesinin de ötesinde yeni bir topluluk icat etmek anlamına gelir. Hayatta kalmak, ama bir gezegen olarak hayatta kalmak, yalnızca virüs karşısında değil, aynı zamanda olabileceklere karşısında hayatta kalmak, gezegensel işbirliğinin yeni yapısal biçimlerini yerleştirmek anlamına gelir. Tıpkı virüsün mutasyona uğraması gibi, eğer boyun eğmeye direnmek istiyorsak, aynı zamanda biz de mutasyona uğramalıyız. Zorunlu bir mutasyondan kararlı bir mutasyona geçmeliyiz. Biyopolitik tekniklerin ve farmakopornografik cihazlarının eleştirel bir

şekilde yeniden yapılandırılması gerekiyor. Her şeyden önce, vücudumuzun biyo-uyanıklık ve biyokontrol makineleri ile ilişkisini değiştirmek zorunludur: Bunlar sadece iletişim cihazları değildir. Bunları kolektif olarak değiştirmeyi, dönüştürmeyi öğrenmeliyiz. Aynı zamanda bunu, yabancılaşmadan yapmalıyız. Hükümetler evde kalmaya ve uzaktan çalışmaya çağırıyorlar. Kolektivizmin dağıtılmasını ve uzaktan denetimi de çağırdıklarını biliyoruz. Şimdiye kadar hayatta kalmamıza yardımcı olan azınlıkların mücadele ve direniş geleneklerini incelemek için eve kapanmanın getirdiği zamanı ve gücü kullanalım. Cep telefonlarımızı kapatalım, internet bağlantımızı keselim. Bizi izleyen uyduların karşısına büyük bir blok koyalım ve gelecek devrimi birlikte düşünelim.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da [@sosbilorg](https://twitter.com/sosbilorg) kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

Aynı zamanda yayımlanan çalışmaların size WhatsApp üzerinden gönderilmesini talep ederseniz sosyalbilimler.org/whatsapp linki üzerinden "**Sosyal Bilimler WhatsApp Grubu**"na katılabilirsiniz.